

Aleksandar V. Todorović
Branko S. Božanić

KNEZ MILOŠ
VLADAR I MASON

www.vukoticmedia.rs
Beograd, april, 2017.

Aleksandar V. Todorović
Branko S. Božanić

KNEZ MILOŠ VLADAR I MASON



Na dar našoj braći, jednim jedinama

Autorima članka „Horoskop kneza Miloša”, D. i N. Mrđenoviću, dugujemo posebnu zahvalnost. Prilikom analize crteža uzetog iz Arhiva, konstatovali smo da su njegov opis u svom članku dali vrlo verno, tako da ga prenosimo sa vrlo malo izmena, ali sa značajnim dopunama i dodatnim tumačenjima.

Zahvalnost na savetima, sugestijama i kritikama koji su ovaj, delom publicistički, delom istorijski, rad učinili konkretnijim i preciznijim u istorijskom smislu, dugujemo prof. dr Slobodanu Markoviću, redovnom profesoru istorije na Fakultetu političkih nauka.

Čitaocu,

Inspirisani tekstom iz beogradske štampe, koji je ukazivao na mogućnost da je prvi vladar moderne srpske države Miloš Obrenović bio mason, prionuli smo na posao koji bi trebalo, na osnovu istorijskih činjenica i argumenata, da mogućnost pretvori u istoriju. Ona, očigledno, ima svoj paralelni tok koji mnogi niti mogu, niti žele da prepoznaju, niti im je takvo saznanje namenjeno. Ali, takva istorija teče, uporno pored nas... Mnoge događaje u savremenoj istoriji gotovo uvek ista grupa ljudi naziva „teorijom zavere”, pokušavajući da nipodaštava činjenicu da postoje ti drugi svetovi odlučivanja, koji nisu uvek zaverenički, već humani, državnički i patriotski.



Za razumevanje ovog rada svakom čitaocu biće potrebno malo vremena, ali puno hrabrosti ako želi da se upusti u analizu naše prošlosti, koja je često isprepletana strahom od nepoznatog, ali je i puna stereotipa.

Prošlost našeg naroda puna je neistražene istorijske građe i neispitanih i zaboravljenih dokumenata.

Ova knjiga priča o jednom takvom dokumentu, koji, pročitani i analiziran, daje potpuno novo svetlo na značajan period naše istorije prve polovine 19 veka.



Umesto uvoda



KA SLOBODI I BOLJEM

Danas mnogi ponešto znaju o masonima, ili bar tako misle. Nesporno je da masoni već vekovima pokušavaju da se sačuvaju od pogleda i znatiželje profanih, što uglavnom uspevaju. Čak ni danas, u doba erupcije informatičkih sistema, slobode govora i štampe kakva ranije nije postojala, interneta, hiljada sajtova, publikacija, novinarskih članaka, raznih pisanih radova, teško je nešto više reći o masonskoj organizaciji i samim masonima osim onoga što oni sami žele da se sazna o njima. Ili o onome što se, kroz različite teorije zavere, zloupotrebom njihove tajnosti, koristi i plasira u javnost. Razlozi tajnog rada masona leže i u činjenici da su od samog nastanka izloženi različitim vidovima progona, koje su često plaćali svojim životima. Ne treba zaboraviti da je, pre 20 vekova, hrišćanstvo takođe bilo tajna organizacija sve dok je car Konstantin nije proglasio za državnu religiju. Masoneriju, ipak, ne treba izjednačavati sa religijama, čak treba praviti oštru razliku.

Progona i sumnji bilo je i kasnije. Podsetimo se samo da je, pre 400 godina (1616. godine), Galileo Galilej osuđen zbog svojih tvrdnji i shvatanja, koja će tri veka kasnije nauka bezrezervno prihvatiti.



Masonerija ili slobodno zidarstvo danas predstavlja simbol za zatvoreno, mistično i tajno, hijerarhijski strogo organizovano društvo, koje svoj cilj i svrhu postojanja vidi, pre svega, u humanitarnom delovanju.

Težnja ka slobodi i stvaranju boljeg i humanijeg društva dovela je do toga da masoni uzmu velikog učešća u oslobađanju Srbije od turske vlasti i stvaranju moderne srpske države, na čelu sa knezom Milošem Obrenovićem.

Knez Miloš Obrenović velika je istorijska ličnost. Prema opštem mišljenju, neosnovano je izložen istorijskoj nepravdi i progonu i neosnovano satanizovan, kako od svog naroda, tako i od onih koji su za to imali ličnog i političkog interesa. Kada se pomene ime kneza Miloša Obrenovića prve asocijacije su kumoubistvo, gramzivi apsolutizam, nepismenost, prepredenost, koja se najčešće pripisuje neobrazovanim i pokvarenim ljudima.

Mali broj autora pokušao je da istraži razloge za ovakav sud istorije prema Milošu Obrenoviću i kritički se osvrne na lik i delo tvorca moderne srpske države.

Ovim radom pokušali smo da dokažemo da je uticaj masonske organizacije na stvaranje moderne srpske države i na samog Miloša Obrenovića bio od presudnog uticaja, kao i da je sam Miloš Obrenović bio pripadnik masonske organizacije.



MASONERIJA U EVROPI

Nastanak i razvoj masonerije u Evropi poklapa se sa razvojem misli o slobodi i pravdi i na tim idejama stvaraće se moderna srpska država. Sa druge strane, uticaj masonerije na politiku velikih sila, kao što su Otomanska imperija, carska Rusija, Habsburška monarhija, Engleska imperija i Francuska Republika značajan je, a u nekim državama i odlučujući, naročito na spoljnu politiku koja je diktirala poredak u svetu, što je od izuzetnog uticaja na Srbiju tog doba.

Engleska se smatra majkom slobodnog zidarstva. Već početkom 17. veka nastale su prve lože. Loža je mesto sastajanja članova masonskog bratstva, ali ujedno označava i samu masoneriju u simboličkom smislu.

Za godinu rođenja savremene masonerije uzima se 1717, kada su se, u Londonu, četiri slobodnozidarske lože ujedinile u Veliku ložu Engleske. Nakon toga, započelo je širenje udruženja velikom brzinom po celoj Evropi, a proširiće se i na severnu Ameriku, severnu Afriku, zemlje Levanta, što je tada bio sav poznati civilizacijski okvir.

Počeci slobodnog zidarstva nisu prošli bez teškoća. Karakteriše ih nesporazum sa vladajućom religijom. Katolička



crkva je, od samog početka, proglasila nespojivost sa masonskim bratstvom, dok je pravoslavna crkva, u početku, najviše zbog nedovoljnog širenja masonerije u pravoslavnom stanovništvu, imala neutralan stav i prema ovoj pojavi se držala suzdržano. Sličan stav zadržao se do danas.

Papa Klement XII, već 1738. godine, osudio je masonska udruženja, a inicijacija je podlegala ekskomunikaciji *ipso facto*. Jasno je da je katolička crkva već tada beskompromisno želela suvereni primat na teritoriji Evrope. Papa Pio IX masoneriju je, čak, nazvao „sinagogom sotone”. Nakon konstituisanja masonskog reda – Velikog orijenta, u Parizu, borba s crkvom veoma se zaoštrila. U 19. veku uticaj Velikog orijenta u Evropi silno je porastao i njegovi članovi došli su na visoke položaje u vladama, vojsci, kulturnom, socijalnom, finansijskom, ekonomskom i političkom životu mnogih zemalja. Uticaj francuske masonerije na različite društveno-političke vidove života u čitavoj Evropi, ali i u Africi, pa i u Aziji, bio je vrlo značajan. Kasnije će sve te ideje, koje je u začetku ponela masonerija, biti kolektivno pripisane – Francuskoj buržoaskoj revoluciji.

Protestantska crkva, koja je dominirala u Americi, napravila je iskorak i u najvećoj meri prihvatila masoneriju kao društveno opravdanu, iako ni takva društva zbog međureligijske tolerancije i politeizma nisu bila imuna na antimasonske ideje.

Sve do danas, a teško da će se nešto promeniti u skorije vreme, pitanje slobodnog zidarstva ostalo je van domašaja jasne naučne i teorijske istine.



MASONERIJA U OTOMANSKOJ IMPERIJU

Otomanska imperija je, držeći Srbiju pod svojom vlašću, imala najviše uticaja na ono što će se dešavati u borbi srpskog naroda za oslobođenje i stvaranje moderne srpske države. Samim tim i masonske lože, koje su delovale u Turskoj, imale su direktan uticaj na stanje i događaje u Srbiji.

Koliko je snažna ideja slobodnih zidara i njen uticaj na tadašnju Otomansku imperiju, ali i kasnije, na Tursku, najbolje govori podatak da pojedini istoričari istoriju ideja Zapada u Turskoj poistovećuju sa istorijom slobodnog zidarstva u Turskoj.

Na razvoj masonerije u Otomanskoj imperiji najveći uticaj izvršile su francuska i engleska masonerija.

Prve ideje slobodnog zidarstva u Turskoj došle su u punom obimu preko Francuske i Rusije, ali i severa Afrike, tačnije Egipta i Sirije, na koje je najveći uticaj izvršio francuski Veliki orijent (napomena: u Egiptu je nakon odlaska Napoleonovih trupa ostala samo jedna loža – Aleksandrija, osnovana 1832. godine, pod Velikim orijentom Francuske).



Ono što je, takođe, sigurno, jeste da ništa manji uticaj (čak možemo slobodno konstatovati u nekim vrlo važnim društveno-političkim segmentima i presudan), nije imala i engleska masonerija.



Osman III

Prva loža na teritoriji Otomanskog carstva, čije ime se gubi, radi u Istanbulu, negde u blizini Galata kule, za vreme vladavine Osmana III (1703-1730). Loža je, najverovatnije, osnovana 1721. godine.

Prvi poznati turski mason bio je Sait Čelebi, ambasador u Francuskoj, a kasnije veliki vezir. Poznat je i po tome što je, zajedno sa turskim masonom Ibrahimom Muteferikom, osnovao prvu štampariju na teritoriji Otomanske imperije. Bio je vrlo blizak sa francuskim masonom grofom Bonevalom, koji je, zbog problema sa francuskim vlastima, prvo emigrirao u Englesku, a odatle otišao u Tursku,



gde je promenio i veru i ime u Kumbaradži Ahmet Osman Paša. U Turskoj je aktivno radio na reorganizaciji turske vojske, što je bilo jedno od najvažnijih političkih pitanja, imajući u vidu snažan uticaj konzervativne vojske na formiranje vlasti.

Turska je bila prva muslimanska nacija koja je usvojila evropske izume, poput vojne tehnike i štampanja, a već u toku 19. veka, pristupila je i reformi administrativnog i pravnog sistema prema zapadnim modelima.



Sultan Selim

Kao i svuda, u Turskoj, odnosno u Otomanskoj imperiji, masonske ideje prvo su ušle u tursko elitno društvo, srednje i više slojeve. Napredne ideje koje donosi slobodno zidarstvo dovele su do modernizacije turskog društva, ali su, istovremeno, erodirale tradicionalne vrednosti, što je izazvalo ozbiljne socijalne tenzije i duhovnu krizu.



Retrogradne snage, predstavljajući se kao čuvari starog poretka, snažno su se usprotivile ovakvom proevropskom kursu.

U leto 1807. godine, janičari, kao nosioci i čuvari tradicionalnih vrednosti, ubile su sultana Selima. Ovo ubistvo zatvorilo je za trenutak prostor za nove ideje. Međutim, kada su jednom začete bilo ih je nemoguće iskoreniti.

Već 1826. godine, Sultan Mahmud pokreće niz prozapadnih reformi. Prve reforme bile su povezane sa modernizacijom vojske.



Mehmed Paša Rašid

Janičari, glavni simbol starog poretka, 1827. godine su masakrirani, a pomoć u reorganizaciji vojske Turskoj su pružile Engleska, Francuska i Nemačka. Godine 1828, otvorene su prve škole po uzoru na evropske. Mladi turski učenici poslani su u Francusku na edukaciju.



Donose se sekularni zakoni. Pojedini istoričari ovaj period opisuju kao nekritičko obožavanje Evrope, jer je zapadna kultura počela da se obožava kao vrhovni cilj sam po sebi.

U takvoj atmosferi, godine 1839, sultan Abdul Meid pokrenuo je tanzimat ili reorganizaciju, sa obiljem reformskih mera.

Glavni arhitekta tanzimata (reformi) bio je glavni ministar Mehmed paša Rašid, vrlo uticajan mason.

Knjaz Miloš Obrenović vrlo je požrtvovano i bezrezervno stao na stranu Mehmed paše Rašida (tada bosanskog vezira) u Bosanskom ustanku 1831. godine, a protiv Huseina Gradaševića, vođe Bosanske bune.

Polovinom sledeće, 1832. godine, Mehmed paša Rašid je iz naklonosti prema Milošu, ustupio Srbiji oblasti Jadar, Rađevinu i Stari Vlah.

Tako su Bosanski ustanak i diplomatija kneza Miloša, doneli Srbima više sreće i koristi, negoli rat. Sama podrška, bez obzira na to što je bila bezrezervna, teško da bi sama po sebi bila dovoljna da dovede do poklanjanja oblasti, jer je bila bez žrtava i učestvovanja u vojnim pohodima i ratovanjima. Najverovatnije je reč o podršci *inter partes* u kojoj je veza međusobno povezane braće masona odigrala ključnu i konačnu ulogu.

Ceo proces raspada konzervativne Otomanske imperije i stvaranja temelja moderne Turske završiće Mustafa Kemal Atatürk, otac turske moderne države i nacije, istaknuti član masonske zajednice.